

боротьби нації та армії УПА. Його творчу спадщину порівнюють з надбанням Василя Кричевського та Георгія Нарбута.

Мистецькі твори Ніла Хасевича, графіка європейського рівня, експонувалися у Варшаві, Берліні, Римі, Чикаго, Нью-Йорку, Лос-Анджелесі, Празі, Львові, Луцьку, Рівному та інших містах світу.

Рис. 1. Виокремлені роботи Ніла Хасевича:

1. Класичний дереворит Ніла Хасевича, серія «Ідеали Українського визвольного руху», 31.12.1949р. Із альбому «Графіка в бункерах УПА».

2. Печатка, головного державного органу підпілля та печатка головного командування української повстанської армії (УПА), Президії УГВР – свого роду «парламенту».

3. Вибіркові шапки повстанських видань.

Косенко Данило Юрійович,
доцент кафедри дизайну інтер'єру і меблів
Київського національного університету
технологій і дизайну

САМУЕЛЬ АКБРОЙТ: БІЛЯ ВИТОКІВ СУЧАСНОГО ШКІЛЬНОГО ДИЗАЙНУ

Дизайн у сучасному значенні цього слова виникає на межі XIX та XX століть. У цей час формується методика художнього конструювання об'єктів масового виробництва на основі урахування

широкого спектру чинників (функціональних, конструктивно-технологічних, соціально-культурних тощо) та вираження цих чинників у цілісній гармонійній формі предмета. Основи цього підходу закладались не лише художниками чи конструкторами, а й фахівцями інших галузей. Цікавим, та, на жаль, малодослідженим прикладом такого підходу є діяльність одеського педагога Самуеля Акбройта (1858–?).

Самуель Акбройт, керівник єврейського училища в Одесі, розробив та впровадив педагогічну систему, основу на вивченні різноманітних ремесел, збільшенні рухової активності учнів тощо. Свою систему Акбройт популяризував як на батьківщині, так і за кордоном. У 1898 році у доповіді для Німецького товариства охорони здоров'я в Берліні [1] він виклав основи свого педагогічного методу, а також (що є важливим саме для нашої теми) детально описав розроблену ним у рамках цієї роботи модель учнівських меблів – «парту Акбройта».

Парта Акбройта давала оригінальну відповідь на цілий комплекс проблем, що виник у той час у галузі обладнання школи. Парта другої половини XIX сторіччя (стіл та лава, з'єднані на рівні підлоги), крім безумовно прогресивних рис, також мала значні недоліки [2, 3]. Скажімо, така конструкція катастрофічно утруднювала прибирання приміщень, а крім того, була придатною лише для фронтального навчання. Новація Акбройта полягала у використанні легкої трансформованої шарнірної конструкції замість важкої та нерухомиї столярної. Стіл Акбройта міг трансформуватись в одне з трьох положень: парта, окремий стілець, пакет для складування. Ергономічний виріз переднього краю стільниці збільшував комфортність виробу, а шарнірне з'єднання столу та стільця та криволінійна форма опор полегшували процес вставання / сидання (тогочасні парти з цією метою обладнувались механізмами зсуву або відкидання стільниці чи сидіння). Парти Акбройта пропонувались одномісними, що на той час було безумовно прогресивним підходом. Усі трансформації виконувались силами одного користувача (учня) безпосередньо в паузах навчального процесу. Це дозволяло легко змінювати розміщення меблів у класі, впроваджувати різні форми навчальної роботи; прибирання приміщень також полегшувалось. При цьому парті Акбройта притаманне цілісне художньо-конструктивне рішення, у якому характер художнього формування органічно пов'язаний з функціональними чинниками.

Розробку С. Акбройта було запатентовано (див., наприклад, патенти Швейцарії [4] та Британії [5]; російський патент нам невідомий). В Одесі у 1900–1914 роках працювала фабрика шкільних меблів Акбройта (за деяким даними, належала брату винахідника, хоча у довідниках імена фабриканта та педагога співпадають: Сам. Г.-Лейб. Акбройт) [6: 257; 7: А-67, Б-87; 8: 449]. Нам поки що невідомо, чи

дійсно ця фабрика виробляла парти Акбройта, і чи свідчать поодинокі згадки про обладнання тої чи іншої російської школи «столами системи Акбройта» (наприклад, [9]) про те, що продукція цієї фабрики постачалась за межами Одеси. Але очевидно, що ця розробка була досить відомою та визнаною у професійному середовищі, в тому числі іноземному. Прикладом, парта Акбройта згадується в Енциклопедії Брокгауза та Ефрона [10], в німецькому підручнику «Handbuch der Schulhygiene» [11: 180–182], у статті американського лікаря С.А. Кнопфа [12: 332] тощо. Автори початку ХХ сторіччя підкреслюють в першу чергу гігієнічні переваги цієї парти. Таку оцінку повторюють і сучасні дослідники [3], що, на нашу думку, є неточним. Ми вважаємо, що робота Самуеля Акбройта є однією з перших спроб створити цілісне художньо-конструкторське рішення шкільних меблів з урахуванням усього комплексу конструктивно-технологічних, ергономічних, гігієнічних та педагогічних чинників – тобто є одним з перших у світі прикладів сучасного дизайнерського підходу в цій галузі. Будемо сподіватись, що діяльність Самуеля Акбройта буде детально досліджена та посяде в історії українського дизайну гідне місце, на яке безперечно заслуговує.

ЛІТЕРАТУРА

1. Samuel Akbroit. Mein Schulsystem und die hygienische Shulbank // Hygienischen Rundschau – 1898.– VIII. Jahrgang, No. 5. – S. 257–264.
2. Косенко Д. Ю. Учнівські меблі: розвиток, проблеми, тенденції // Вісник КНУТД. – 2015.– №3 (86). – С. 254–262.
3. F. Herman, A. Van Gorp, F. Simon, M. Depaepe. The school desk: from concept to object // History of Education: Journal of the History of Education Society. – 2011. – V. 40:1. – P. 97–117.
4. Zusammenlegbare Shulbank : pat. Nr. 16955 Schweiz. / S. Akbroit – 02.06.1898.
5. Improved Folding Desk and Seat : pat. No 24,999 Br. Imp. / S. Akbroit – appl. 26.11.1898, acc. 28.01.1899.
6. Вся Одесса, 1900 год. Иллюстрированная адресная и справочная книга. – Одесса, 1900.
7. Вся Одесса. Адресная и справочная книга всей Одессы на 1912 год. – Одесса : Одесские новости, 1912.
8. Вся торгово-промышленная Одесса. Адресно-справочная книга на 1914 год. – Одесса : изд. Моргулиса, 1914.
9. Кунгурское 4-х классное городское училище [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://metragi.ru/progulki-po-permi/pamyatniki-arkitekturyi/kungurskoe-4-x-klassnoe-gorodskoe-uchilishhe.html>.
10. Островский В. М. Школьная гигиена / В. М. Островский // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона. – СПб. : Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. XXXIXа. – С. 633–643.
11. L. Burgerstein, A. Netolitzky. Handbuch der Schulhygiene. – Jena : Verl. G. Fischer, 1902.
12. S. A. Knopf. The prevention of tuberculous disease in infancy and childhood. // Maryland Medical Journal – 1901. – Vol. XLIV, No. 8. – P. 322– 338.